

Dr Kinga Michałowska
Katedra Prawa Cywilnego i Gospodarczego
Wydział Finansów i Prawa
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
ul. Rakowicka 27, 31-510 Kraków

AUTOREFERAT

Sporządzony dla celów postępowania habilitacyjnego, zawierający informacje na temat uzyskanych stopni naukowych, przebiegu dotychczasowego zatrudnienia w jednostkach naukowych i charakterystykę osiągnięcia naukowego w rozumieniu art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym (t.j. Dz. U. 2016, poz. 882 ze zm.).

I. Wstęp

Zgodnie z art. 18 a ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym (t.j. Dz. U. 2016, poz. 882 ze zm.), przepisami Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165) oraz Komunikatem Krajowej Komisji do Spraw Stopnia i Tytułu, składam niniejszy autoreferat, sporządzony dla celów postępowania habilitacyjnego, zawierający informacje na temat uzyskanych przeze mnie stopni naukowych i przebiegu dotychczasowego zatrudnienia w jednostkach naukowych, charakterystykę osiągnięcia naukowego w rozumieniu art. 16 ust. 2 pkt 1 wskazanej wyżej ustawy, a także zwięzłe omówienie moich pozostałych osiągnięć i dorobku naukowego.

II. Posiadane tytuły zawodowe i stopień naukowy

Tytuł zawodowy magistra prawa uzyskałam 21 maja 1997 roku na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, zdając egzamin magisterski w Katedrze Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego. Pracę magisterską zatytułowaną „*Nabywanie nieruchomości przez cudzoziemców*” napisałam pod kierunkiem naukowym prof. zw. dr hab. Maksymiliana Pazdana.

Trzy lata po studiach magisterskich rozpoczęłam studia doktoranckie na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, które ukończyłam w 2004 r. Stopień doktora nauk prawnych został mi nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach dnia 15 lipca 2004 r., po obronie pracy doktorskiej pt. „*Charakter*

prawny i znaczenie zgody pacjenta na zabieg w prawie cywilnym”. Promotorem dysertacji był prof. zw. dr hab. Maksymilian Pazdan. Recenzentami w przewodzie doktorskim byli: prof. zw. dr hab. Bogusława Gneta oraz prof. zw. dr hab. Stanisława Kalus.

III. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych, od października 2005 roku, zostałam zatrudniona w Katedrze Prawa Cywilnego i Gospodarczego (ówczesna nazwa Katedra Prawa) Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, gdzie nadal pracuję na stanowisku adiunkta. W latach 2005-2008 byłam również zatrudniona na stanowisku adiunkta w Wyższej Szkole Handlowej w Krakowie.

Od roku 2005 zajmowałam się również działalnością mediacyjną (w latach 2006-2014 mediator w sprawach cywilnych i w sprawach gospodarczych przy Sądzie Okręgowym w Krakowie).

IV. Przedmiot zainteresowań naukowych i najważniejsze osiągnięcia naukowe po uzyskaniu stopnia doktora

Od początku przedmiotem moich zainteresowań naukowych była problematyka dóbr osobistych i ich ochrony zarówno na gruncie prawa cywilnego jak i innych powiązanych z nim działów prawa w szczególności prawa medycznego i prawa rodzinnego. Moje główne obszary badawcze koncentrują się wokół prawa do prywatności, życia rodzinnego, kwestii pochodzenia, integralności genetycznej, tożsamości, źródeł kreowania relacji rodzinnych oraz medycznoprawnych aspektów ochrony praw pacjenta. W zarysowanym powyżej przedmiocie badań naukowych szczególnie bliskie są mi zagadnienia styku prawa cywilnego i prawa medycznego, którymi zajmuję się od czasu rozpoczęcia prac nad rozprawą doktorską. Ten obszar badawczy stanowił bazę opracowań dotyczących zgody pacjenta, ochrony praw pacjenta, w tym w szczególności prawa do informacji, granic autonomii woli w świadczeniach medycznych oraz ochrony danych medycznych i danych genetycznych. Analizowałam też zagadnienia konsumenckiego statusu pacjenta oraz kwalifikacji prawnej nieterapeutycznych świadczeń medycznych i usług kosmetycznych. Z tą problematyką związana jest część moich opracowań naukowych i wystąpień konferencyjnych.

Z uwagi na specyfikę pracy na uczelni ekonomicznej, podejmowałam także zagadnienia badawcze związane z prawem podatkowym, prawem gospodarczym i ubezpieczeniami na życie.

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych publikowałam artykuły naukowe w periodykach krajowych i zagranicznych oraz w opracowaniach zbiorowych, także w języku angielskim (szczegółowy wykaz publikacji znajduje się w załączniku nr 3).

Mój dorobek publikacyjny stanowią 44 pozycje. W ramach dorobku naukowego pozostają 2 monografie, 12 publikacji w czasopiśmie naukowych oraz 19 publikacji w opracowaniach zbiorowych w języku polskim oraz angielskim, a także dwie współredakcje naukowe monografii. Ponadto 4 opracowania znajdują się w druku. Z kolei na mój dorobek dydaktyczny składają

się: 1 podręcznik, jedna współredakcja naukowa podręcznika oraz 11 rozdziałów w podręcznikach (szczegółowy wykaz publikacji znajduje się w załącznikach nr 3 i 4).

Brałam udział w 28 konferencjach naukowych ogólnopolskich i międzynarodowych, w tym w 17 z nich uczestniczyłam w sposób aktywny (szczegółowy wykaz konferencji znajduje się w załączniku nr 4). Udział w konferencjach międzynarodowych umożliwił mi także nawiązanie kontaktów z zagranicznymi ośrodkami naukowymi. Kontakty te zaowocowały kilkoma zagranicznymi publikacjami.

Uczestniczyłam w 6 programach badawczych, w tym w 1 międzynarodowym. Wyniki prowadzonego w ramach tych programów badań zostały każdorazowo zebrane w wydanych w związku z poszczególnymi programami publikacjach (załącznik nr.3).

Aktywnie uczestniczyłam w pracach na rzecz Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, gdzie jestem zatrudniona. W latach 2010-2012 i 2014-2016 pełniłam funkcję Rzecznika Dyscyplinarnego ds. Studentów i Doktorantów UEK. W latach 2012-2016 byłam członkiem Rady Wydziału Finansów UEK. Uczestniczę także w pracach Katedry Prawa Cywilnego i Gospodarczego, m.in. przez udział w organizacji ogólnopolskich konferencji naukowych, pełniąc funkcję opiekuna studiów podyplomowych oraz będąc promotorem prac licencjackich, magisterskich i prac uczestników studiów podyplomowych (szczegóły w załączniku nr 4). Za pracę naukową i dydaktyczną otrzymałam 5 nagród Rektora UEK w tym trzy nagrody naukowe.

V. Charakterystyka osiągnięcia naukowego stanowiącego wkład w rozwój dyscypliny w rozumieniu art. 16 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r., o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. 2016, poz. 882).

Głównym osiągnięciem naukowym, które przedkładałam jako podstawę wniosku habilitacyjnego, jest monografia pt. *„Niemajątkowe wartości życia rodzinnego w polskim prawie cywilnym”*, wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa, 2017, s. 463. Recenzentem wydawniczym jest prof. UŚ dr hab. Monika Jagielska.

Przedmiotem badań monografii uczyniłam zagadnienia dóbr osobistych obszaru życia rodzinnego. Wychodząc z założenia, że rodzina i życie rodzinne stanowią jedną z najważniejszych i najbliższych dla człowieka sfer codziennej egzystencji, badaniom poddałam elementy kreujące i wypełniające te szczególne relacje. Tworzą je dwie podstawowe sfery, z których pierwsza - majątkowa - obejmuje ekonomiczno-gospodarczy obszar funkcjonowania rodziny, druga - niemajątkowa - odniesiona jest do obszaru łączących członków rodziny relacji i związków o charakterze uczuciowym i emocjonalnym. Mimo niezaprzeczalnego znaczenia każdej z nich, przedmiot rozważań skupiony został wokół wartości wypełniających niemajątkowy obszar życia rodzinnego. Analizowane wartości nie mają jednorodnego charakteru, niektóre z nich stanowią dobra osobiste i w związku z tym podlegają przewidzianej dla nich szczególnej ochronie, inne zaś, społecznie cenne i doniosłe, które statusu dobra osobistego nie posiadają, podlegają ochronie ogólnej. W związku z takim ujęciem, rozważania dotyczące niemajątkowych wartości życia rodzinnego uwzględniają wskazany podział, wyznaczając jednocześnie systematykę przyjętą na potrzeby

monografii.

Zarysowany problem badawczy ujęty został w trzech głównych częściach pracy, którym przyporządkowane zostały rozdziały odniesione do zagadnień szczegółowych. Zadaniem części pierwszej była analiza pojęcia wartości oraz wskazanie podstaw wyodrębnienia tych wartości, co do których istnieją podstawy uznania ich za dobra osobiste. Wymagało to szczegółowej analizy samego pojęcia wartości, filozoficznych i społecznych podstaw ich wyodrębnienia oraz wskazania cech je wyróżniających, by następnie przełożyć je na uszczegółowione do postaci dobra osobistego wartości szczególne. Część druga dotyczy pojęcia rodziny. W oparciu o dokładną analizę wielowarstwowego pojmowania rodziny podjęto próbę ustalenia sposobów jej powstania oraz jej zakres podmiotowy. W pracy przyjęto rozróżnienie formalnego - wąskiego i szerokiego - faktycznego sposobu ujęcia rodziny. Zabieg ten podyktowany był dwoma zasadniczymi celami tej części pracy. Pierwszy z nich zawarty został w pytaniu badawczym o relację pojęcia rodziny i powiązań rodzinnych oraz o podstawy prawne ich rozróżnienia. Drugi natomiast, z uwagi na poddaną w pracy w wątpliwość zasadność uznawania więzi rodzinnej w kategorii dobra osobistego, odniesiony został do próby ustalenia właściwego dla rodzinnych dóbr osobistych przedmiotu ochrony, którym w mojej ocenie jest nie tyle sama więź rodzinna, co posiadające cechy dobra osobistego ogólnie ujęte życie rodzinne. Głównym celem badawczym części trzeciej, zatytułowanej „Rodzinne dobra osobiste” była, oparta na szczegółowej analizie orzecznictwa, próba wyodrębnienia grupy tych dóbr osobistych, które wykazują „rodzinny substrat”. W związku z tym zasadniczy problem badawczy tej części pracy zawarty został w pytaniu o potrzebę wyodrębnienia i poszerzenia treści art. 23 KC o związane z rodziną dobra osobiste, ujęte w uogólnionej postaci dobra osobistego, którym jest życie rodzinne. Uzasadnieniem dostrzeżonej potrzeby wyodrębnienia są dające się zaobserwować w różnych obszarach codziennego życia ingerencje w wartości podstawowe, w tym w szczególności w sposób powstania rodziny, jej kształt i funkcjonowanie oraz zakres realizowanych przez nią celów. Wyniki prowadzonych badań w zasadniczy sposób przyczyniają się do wyznaczenia zagrożonych obszarów życia rodzinnego, wpływając jednocześnie na wzmocnienie ich ochrony.

Ta skomplikowana tematyka wymagała szczegółowych badań, poszerzonych o pozaprawne dziedziny w szczególności uwzględniających filozoficzny, psychologiczny i socjologiczny aspekt funkcjonowania rodziny. Ich wyniki wskazują, że zarówno samo pojęcie rodziny, jak i niezmiernie szeroka sfera życia rodzinnego oraz zauważalne na różnych obszarach zagrożenia i ingerencje w życie rodzinne, zasługują na uwagę. Objęta zakresem pracy tematyka sprawia, że stanowi ona pierwsze monograficzne omówienie wskazanych zagadnień.

Zasygnalizowanym założeniom badawczym odpowiada też sam tytuł pracy. Odzwierciedla on określone hipotezy badawcze podkreślając konieczność wyodrębnienia z ogólnego pojęcia wartości tych, które spełniając określone cechy mogą być uznane za dobra osobiste i korzystać z przewidzianej dla nich ochrony. W związku z tym poszczególne części pracy konsekwentnie starają się owe rozróżnienie podkreślać. Wskazane w tytule zawężenie rozważań do wewnętrznego porządku prawnego dyktowane jest specyfiką podmiotowego zakresu pracy. Z uwagi na zakres rozważań, jego odniesienie do chroniących rodzinę zasad obowiązujących w polskim systemie

prawnym i uznawanych w nim wartości podstawowych jest uzasadnione. Przyjęte założenie sprawia, że pojawiające się odniesienia do obcych porządków prawnych, zawężone zostały jedynie do wskazania konkretnych prawnorodzinnych konstrukcji, które warte byłyby rozważenia w prawie polskim.

Weryfikacja zawartych w poszczególnych częściach pracy hipotez badawczych wymagała nie tylko dogmatycznej wykładni aktualnego ustawodawstwa, ale też prowadzenia rozważań przy podejściu systemowym i funkcjonalnym. Z uwagi na wielowarstwowość pojęcia rodziny konieczne było uwzględnienie historycznych uwarunkowań, które wpłynęły na aktualny sposób pojmowania rodziny i powiązań rodzinnych. Z tego samego powodu uwzględniono również szerokie tło filozoficzno-dogmatyczne i społeczne. Zabieg ten wymagał reorientacji podejść badawczych właściwych dla analizowanych dziedzin nauk społecznych, w szczególności socjologii i psychologii.

Inspiracją podjęcia tematyki dotyczącej niemajątkowych wartości życia rodzinnego była analiza orzecznictwa sądowego, zarówno polskiego, jak i ETPC, które w ostatnich latach wskazuje na bardzo liczne związane z rodziną i z życiem rodzinnym wartości, przyznając im w większości status dóbr osobistych. Zarówno te nowe, jak i wcześniej orzeczniczo wykreowane dobra, zebrane zostały w jedną, odniesioną do rodziny i powiązań rodzinnych grupę, nazwaną „rodzinnymi dobrami osobistymi” i poddane szczegółowej analizie. Dające się zaobserwować ingerencje w rozmaite obszary rodzinnego funkcjonowania jednostki sprawiają, że potrzebne jest aktualne i kompleksowe opracowanie tych zagadnień, czego w polskiej literaturze prawniczej brakuje. Ta okoliczność, wsparta analizą orzecznictwa, stworzyła potrzebę szczegółowego omówienia niemajątkowych wartości życia rodzinnego. Celem podjętych badań była po pierwsze dogłębna analiza uznanych za „rodzinne dobra osobiste” wartości pod kątem ewentualnej weryfikacji ich orzeczniczo określonego charakteru. Po drugie ich szczegółowa analiza, uporządkowanie i usystematyzowanie. Po trzecie wskazanie tych obszarów życia rodzinnego, które w związku z dynamicznym rozwojem różnorodnych sfer funkcjonowania rodziny są zagrożone. Efektem prowadzonych badań jest wysunięty w trzeciej części pracy postulat wyodrębnienia życia rodzinnego, jako szczególnie istotnego dobra samodzielnego i poszerzenia o niego treści art. 23 KC. Praktyczna strona prowadzonych badań oparta została na szczegółowej analizie orzecznictwa sądowego oraz projektów aktów prawnych. Zawarte w pracy liczne odwołania do orzecznictwa sądowego miały na celu przedstawienie ewoluującego podejścia judykatury do zagadnień niemajątkowych wartości życia rodzinnego i rodzinnych dóbr osobistych, uwypuklając jednocześnie ich praktyczny wymiar. Wyniki prowadzonych w tym obszarze badań wskazały kierunek ewentualnych zmian, zarówno w obszarze regulacji dóbr osobistych, jak i pojęciowego ujmowania rodziny i powiązań rodzinnych. Zaproponowana „rodzinna kwalifikacja” wyłącza konieczność każdorazowej kwalifikacji wartości, pozwalając skupić się na ich ochronie. Najistotniejsze poruszone w monografii kwestie przedstawiam poniżej:

1. Pierwsza część pracy zatytułowana „Dobra osobiste pojmowane w kategorii wartości” składa się z czterech rozdziałów. W rozdziale pierwszym przedstawione zostały ogólne rozważania na temat wartości i ich filozoficzno-doktrynalnego podłoża. Ich celem było udzielenie

odpowiedzi na dwa kluczowe dla tej części pracy pytania badawcze, z których pierwsze odniesione zostało do wykazania teoretycznych podstaw uznawania niektórych społecznie cennych wartości w kategorii dóbr osobistych. Drugie natomiast dotyczyło podstaw prawnych wyodrębnienia nowych dóbr osobistych, co z uwagi na poruszaną w pracy tematykę odniesioną do grupy „rodzinnych dóbr osobistych” było w pełni uzasadnione. Przyjęto w związku z tym, że ustalenie podstaw obowiązywania normy prawnej powinno być dokonywane w związku z powszechnie akceptowanym systemem wartości. Jego uzupełnieniem jest odwołanie się do ogólnych dyrektyw dotyczących sposobu tworzenia i stosowania prawa w postaci doktryn prawnych, związanych z określonymi kierunkami teorii oraz filozofii prawa. Wyniki badań skupionych głównie na analizie teorii naturalnoprawnych i pozytywistycznych wskazały, że podstawą aksjologicznego uzasadnienia wartości są poszczególne elementy zawarte w obu teoriach. Pierwsze stanowią bowiem uosobienie wartości tkwiących w naturalny sposób w człowieku, drugie dają gwarancję ich ochrony. Tak połączone ujmowane są w teoriach pośrednich, wyznaczających tzw. trzecią drogę, która w rozsądny i wyważony sposób odzwierciedla aktualne dążenia racjonalnego ustawodawcy. W związku z tym, za wiodącą przyjęto nową teorię prawa natury zaproponowaną przez *J. F. Finnisa*, która w logiczny sposób łączy elementy obu teorii. Uzasadnia również zawężenie badań do grupy wartości szczególnych, które z uwagi na cechy wyodrębnione w doktrynie prawa cywilnego, uznane zostały za dobra osobiste. Na potrzeby dalszych rozważań przyjęto, że prawo naturalne toruje drogę prawu pozytywnemu, wytyczając i zakreślając jego granice, a oba w spójny sposób dopełniają obowiązujący porządek prawny. Tak ujęte realizują się m.in. w stanowiących szczególny rodzaj wartości dobrach osobistych. Dodatkowo wskazana powyżej relacja prawa naturalnego i prawa pozytywnego przekłada się bezpośrednio na wyodrębnione dwa podstawowe kryteria podziału dóbr osobistych: kryterium źródła i kryterium związku. Ich znaczenie okazało się szczególnie istotne przy analizie pojęcia, rodzajów i podziałów dóbr osobistych.

2. Stanowiąca uzupełnienie ogólnych rozważań o pojęciu wartości psychologiczna i socjologiczna analiza ich podłoża dała ciekawe wyniki. Wskazała, że eksponowanemu w naukach społecznych obiektywnemu charakterowi wartości odpowiada wewnętrzne, subiektywne przekonanie jednostki o ich znaczeniu i potrzebie ochrony. Ochrona ta, w odniesieniu do wartości zindywidualizowanych, realizuje się poprzez gwarantowaną jednostce ochronę wartości szczególnych, skonkretyzowanych w postaci dóbr osobistych. Połączenie obiektywnego charakteru wartości z zindywidualizowaną potrzebą gwarancji ich ochrony sprawia, że zakres służących do ochrony dóbr osobistych roszczeń należy określić w ramach obiektywnie wytyczonych przez zagwarantowany porządek prawny granic.
3. Zawarte w rozdziale pierwszym ogólne przemyślenia o pojęciu wartości dały asumpt zawężenia rozważań do obszaru nauk prawnych. Wykładnia językowa pojęcia wartości i ich doktrynalne założenia wskazały dwie istotne z punktu widzenia dalszej analizy cechy. W odniesieniu do wartości podstawowych zauważalna jest ich stałość. Z uwagi jednak na konieczność zapewnienia ochrony zróżnicowanych sfer funkcjonowania jednostki, można dostrzec

pewną ewolucyjność ukierunkowaną na rozwój i wyodrębnienie nowych, wymagających ochrony obszarów. W związku z tym, dla prawnej analizy pojęcia wartości, szczególnego znaczenia nabiera ochrona oparta o konstrukcję praw podmiotowych chroniących wartości danego podmiotu. Płynące z przeprowadzonych badań wnioski pozwoliły na przyjęcie, że wartości wyznaczają to, co cenne i istotne (dla jednostki bądź dla społeczeństwa) oraz wskazują m.in. na istnienie i wyodrębnienie dóbr (w tym dóbr osobistych) jego członków. Podejmując określone działania, będący podmiotem autonomicznym człowiek kieruje się ku wartościom, w związku z czym potrzebuje odpowiednio przygotowanego do ich realizacji gruntu. Zadanie to należy do prawa, a jego realizacja następuje w oparciu o przyjętą w danym systemie prawnym typologię wartości.

4. Z uwagi na to, że podstawę ochrony wartości stanowi ustawa zasadnicza, przedmiot dalszej analizy skupiony został wokół typów wartości konstytucyjnych, by następnie odnieść je do wartości podstawowych wskazanych w aktach prawa międzynarodowego i europejskiego. Analiza potwierdziła, że wykładnia wartości podstawowych chronionych w Konstytucji oraz w aktach prawa międzynarodowego i unijnego dokonywana jest przez pryzmat prawa do godności, a sposób realizacji zauważalny jest w wielości równoważnych (choć często odmiennych) dóbr odnoszących się do jednej i tej samej wartości.
5. Przedmiotem dalszych rozważań części pierwszej była szczegółowa, ujęta w kolejnych rozdziałach analiza pojęciowa dobra osobistego. Badaniu poddano samo pojęcie „dobra”, strukturę dóbr osobistych i ich naturę, ze szczególnym uwzględnieniem cech dóbr osobistych. Ta szczegółowa analiza pozwoliła odpowiedzieć na dwa postawione w tej części pracy pytania badawcze o podstawy kreowania nowych dóbr osobistych. Przyjęto, że prawnymi podstawami uznania niektórych wartości za dobra osobiste jest typologia wartości konstytucyjnych zapewniająca jej aksjologiczne podstawy. Uzupełnieniem jest odniesienie się do systemu norm prawnych, które sprowadzają się m.in. do ochrony dóbr osobistych. Uzasadnienie przyjętych założeń można odnaleźć w konstytucyjnie chronionym fundamencie praw człowieka. Zwrócono również uwagę na tendencję ewoluowania wartości. W związku z tym podkreślono, że przypisywany wartościom trwały charakter współlistnieje ze zmiennym zakresem dóbr osobistych, których nowe postacie odkrywane są przez orzecznictwo. To właśnie przyjęta przez ustawodawcę konstrukcja i przewidziany dla ochrony tych wartości szczególny tryb, realizuje się poprzez regulacje art. 23 i 24 KC znajdując swoje uzasadnienie w Konstytucji RP, w tym, w chronionej przez nią wartości nadrzędnej - godności. Wyniki przeprowadzonych badań wskazały również, że skomplikowany proces wyodrębniania nowych dóbr osobistych realizuje w większości przypadków utrwalony schemat, którego bazą jest kodeksowa konstrukcja otwartego katalogu dóbr osobistych i który realizuje się od zaistnienia potrzeby zapewnienia ochrony społecznie cennej wartości, poprzez jej sądową ocenę, skonkretyzowanie i dostrzeżenie w niej cech dóbr osobistych, po objęcie jej przewidzianą dla dóbr osobistych ochroną. Tym samym, dobrem tym jest wartość, która spełniając określone cechy, posiadając jurystyczną podstawę, wymaga zapewniania jej przez system prawny szczególnej ochrony. W związku z przyjętym dla niniejszych rozważań zakresem

przedmiotowym, ujętym w tytule niniejszej pracy, odniesionym do ogólnego pojęcia wartości niemajątkowych, potwierdzona została teza, że nie każda wartość może być uznana za dobro osobiste. Mimo, że wynik prowadzonych badań wydaje się dość oczywisty, to dogłębna analiza literatury pomija szczegółowe rozważania na temat podstaw kreowania dóbr osobistych, stąd wątek ten został w monografii rozwinęty. Dodatkowym bodźcem do wyjaśnienia źródeł, zasad i celu kreowania nowych dóbr osobistych było wskazanie jasnych podstaw do wyodrębnienia grupy rodzinnych dóbr osobistych, objętych szczegółową analizą w części trzeciej monografii. Zwrócono również uwagę na tendencję ewoluowania wartości, od stałości w odniesieniu do wartości podstawowych, powszechnie uznanych i akceptowanych, do ewolucyjności ukierunkowanej na rozwój i usamodzielnienie.

6. Przeprowadzona w drugiej części pracy zatytułowanej „Rodzina i powiązania rodzinne” szczegółowa analiza, odniesiona została do filozoficznych teorii rodziny, jej historycznych uwarunkowań oraz sposobów jej ujmowania w dziedzinie nauk społecznych. Tak ujęta naryskowała wielowymiarowy obraz rodziny. W związku z tym przyjęto, że pojęcie „rodzina” obejmuje swoim zakresem szczególną, lokowaną w ramach stosunków społecznych grupę interpersonalnych relacji zachodzących pomiędzy osobami połączonymi różnego typu powiązaniami osobistymi (formalnymi i faktycznymi). Podkreślona wielowarstwowość sprawia, że będące w centrum zainteresowania różnych dziedzin (nie tylko w obszarze nauk społecznych) pojęcie rodziny jest rozmaicie postrzegane. Poszczególne, dziedzinowe obszary badawcze wyznaczają mu inny zakres, strukturę oraz funkcje. Stąd w celu uszczegółowienia pojęcia rodziny analizie poddano jej filozoficzne, socjologiczne i psychologiczne ujęcie. Wyniki prowadzonych badań wskazały, że historyczne uwarunkowania rozwoju rodziny pozostają w ścisłym związku z dominującymi w poszczególnych okresach filozoficznymi koncepcjami rodziny, które odcisnęły piętno na sposobie jej postrzegania i normowania. Odmienny sposób ujmowania rodziny i jej funkcji jest szczególnie widoczny w dziedzinie nauk społecznych i nauk prawnych. Szerokiemu, opartemu na różnorodnych typach relacji interpersonalnych, przyjętemu w dziedzinie nauk społecznych ujęciu rodziny nie odpowiada wąskie, zdefiniowane przede wszystkim małżeństwem, pochodzeniem oraz przysposobieniem, ujęcie kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.
7. Rozdział pierwszy drugiej części pracy objął zagadnienia etymologii pojęcia rodziny i jej historycznego rozwoju. Z uwagi jednak na zauważalną na przestrzeni wieków dynamikę życia rodzinnego, porównanie współczesnych oraz minionych postaci, form i płaszczyzn jej funkcjonowania, potwierdziło założenie prowadzenia badań w obszarze jednej kultury, tradycji i jednego systemu prawnego. Mimo tak zawężonej sfery badawczej nie da się potwierdzić tezy zakładającej istnienie jednolitego modelu rodziny tradycyjnej. W zależności od kultury, w której rodzina funkcjonuje, nawet podstawowy, jak by się wydawało, związek dwojga osób odmiennej płci może przybierać rozmaite postacie. Wniosek ten potwierdza postawione na wstępie założenie, że analiza pojęcia rodziny, jej ewolucji oraz jej normatywnych podstaw powinna być prowadzona w obszarze jednego systemu prawnego. Ewentualne badania porównawcze uzasadnić może jedynie chęć poznania występujących w innych systemach

prawnych konstrukcji, których ewentualne przeniesienie do wewnętrznego porządku prawnego musi pozostawać w zgodności z konstytucyjnie zakreślonym modelem rodziny i życia rodzinnego.

8. Historyczne uwarunkowania rozwoju rodziny pozostają w ścisłym związku z dominującymi w poszczególnych okresach filozoficznymi, psychologicznymi i socjologicznymi koncepcjami rodziny, które odcisnęły piętno na znamienym dla danego okresu sposobie jej postrzegania i normowania. Są one przedmiotem rozważań rozdziału drugiego i trzeciego. Prowadzone badania wskazały, iż filozoficzne ujęcie rodziny wymaga, podobnie jak przeprowadzona w części pierwszej filozoficzna analiza wartości, oparcia podstaw jej pojmowania w tzw. trzeciej drodze, przebiegającej pomiędzy pozytywistycznym a prawnonaturalnym sposobem ujmowania rodziny. W związku z tym, konsekwentnie za wiodącą dla rozważań o rodzinie przyjęto koncepcję nowej teorii prawa natury *J. F. Finnis*a, która zakłada, iż rodzina stanowi wartość samą w sobie. Stanowi ona również uzasadnienie dla przyjętego w tej części pracy rozróżnienia prawnego i psychologiczno-socjologicznego sposobu jej pojmowania oraz konieczności rozdzielenia pojęć "rodzina" i "powiązania rodzinne". Przyjęta koncepcja dała również asumpt do wskazania podstaw rozróżnienia rodziny w wąskim (formalnym) i szerokim (nieformalnym) ujęciu. Nie negując żadnej społecznie i prawnie akceptowalnej formy życia rodzinnego, zauważając konieczność jednakowej ochrony ich zróżnicowanych postaci, przyjęte rozróżnienie uzasadnia stanowisko, iż w aktualnym stanie prawnym brak jest podstaw instytucjonalizacji upowszechniających się, opartych na powiązaniach rodzinnych zjawisk społecznych. Przy czym brak ten nie przekłada się na odmowę prawnej ochrony podmiotów tych relacji, z zastrzeżeniem konieczności poszukiwania podstaw tej ochrony w innych niż zastrzeżonych dla relacji sformalizowanych obszarach. Dodatkowo, przyjęta za podstawę filozoficznego ujęcia rodziny teoria trzeciej drogi pozwoliła na wyważone wskazanie podstaw wyodrębnienia związanych z rodziną rodzinnych dóbr osobistych oraz niemajątkowych wartości życia rodzinnego, które statusu dóbr osobistych nie mają. Psychologiczno-socjologiczne postrzeganie rodziny i powiązań rodzinnych objęły szczegółową analizę zróżnicowanych teorii rodziny. Badaniu poddano formy relacji rodzinnych, pojęcie więzi rodzinnej oraz społeczne funkcje rodziny. Wyniki wskazały na złożony, niejednorodny i wieloaspektowy wymiar pojęcia rodziny i równie zróżnicowane formy powiązań rodzinnych. O ile w socjologicznym i psychologicznym obszarze badawczym analizowanym pojęciom odpowiadają zróżnicowane, dziedzinowo wyznaczone zakresy, to w świetle bazowego dla niniejszej pracy finnisowskiego modelu rodziny błędem byłoby oparcie badań jej normatywnego charakteru na pozanormatywnych przesłankach. Założenie to nie pozostaje w sprzeczności z kolejnym płynącym z badań wnioskiem, że to, co łączy historyczne, filozoficzne, społeczne i prawne pojęcie rodziny, to uznanie jej za szczególną, wymagającą wzmożonej ochrony wartość, której stałymi elementami jest prokreacja, pokrewieństwo i formy wspólnego życia (małżeństwo, partnerstwo). Mimo odmiennych, szerszych i węższych sposobów ujęcia, budujące pojęcie rodziny komponenty są jej elementami stałymi. Zróżnicowane typy relacji interpersonalnych oraz odmiennie ujmowane w poszcze-

gólnych dziedzinach funkcje rodziny, oddają jej wielowymiarowy obraz. Nieuprawnione są w związku z tym próby przenoszenia przyjętego w danej dziedzinie sposobu pojmowania rodziny do innych, posługujących się odmiennym zakresem znaczeniowym tego samego pojęcia obszarów. W większości przypadków sytuacje takie powodują wewnątrz dziedzinowe spory wywołane konfliktem wartości podstawowych.

9. Przyjęta w pracy idea odróżnienia badania prawa takim jakie jest od badań prowadzonych w innych obszarach nauk pozwoliła na zawężenie badań do sfery normatywnego postrzegania rodziny i powiązań rodzinnych, co konsekwentnie realizują kolejne zawarte w tej części pracy rozdziały. Wychodząc od konstytucyjnej genezy rodziny, badaniu poddano jej aksjologiczne podstawy i ich wpływ na ujęcie rodziny i relacji rodzinnych. Nawiązanie to miało swoje uzasadnienie w przyjętym zarówno w części pierwszej, jak i drugiej, założeniu ujmowania rodziny w kategorii wartości. Wyniki badania konstytucyjnych zasad odnoszących się do obszaru stosunków rodzinnych podkreśliły jej szczególną rolę w obszarze ochrony autonomii rodziny, trwałości małżeństwa oraz równouprawnienia rodziców z podkreśleniem szczególnego znaczenia rodzicielstwa. Szczegółowa analiza wyznaczonego konstytucyjnymi zasadami zakresu stosunków rodzinnych, wskazuje dodatkowo na obszary przyszłych rozwiązań ustawowych, wyznaczając kierunki polityki państwa wobec rodziny, wpływając na kształt i zakres nie tylko przepisów prawa rodzinnego, ale i innych okołorodzinnych regulacji prawnych. Prowadzone na gruncie Konstytucji badania potwierdziły również, że szeroki, konstytucyjny obraz rodziny wyznaczają dwa podstawowe modele życia rodzinnego – formalny i nieformalny (faktyczny), a każdemu z nich gwarantowana jest konstytucyjna ochrona. Tak ujęte, dały podstawę do prowadzenia dalszych badań, odniesionych do rodziny i powiązań rodzinnych.
10. Szerokiemu konstytucyjnemu pojęciu rodziny odpowiada jeszcze szerszy sposób jej postrzegania w poddanych w monografii analizie aktach prawa międzynarodowego i regulacjach unijnych. Konwencyjnie wyznaczona, uzupełniona w szczegółowych zaleceniach i wytycznych KMRE ochrona rodziny potwierdziła, że pojawiające się we wszystkich tych aktach ogólne określenie „życie rodzinne” odnoszone jest do różnorodnych postaci relacji rodzinnych, opartych zarówno na stosunkach pokrewieństwa, relacji małżeńskiej, jak i odnoszących się do związków faktycznych o zróżnicowanych interpersonalnych konfiguracjach, w tym do związku partnerskiego osób tej samej płci. Dodatkowym potwierdzeniem są liczne, nawiązujące do wielorakich postaci życia rodzinnego orzeczenia ETPC, które również wskazują na szerokie pojmowanie rodziny i opartych na wspólnym zamieszkiwaniu, stałych kontaktach, przywiązaniu, bliskości oraz wzajemnych zależnościach powiązań rodzinnych. Płynące stąd, odniesione do podmiotowego zakresu pojęcia rodziny wnioski, dały podstawę do udzielenia odpowiedzi na postawione we wstępie tej części pracy pytanie o normatywne podstawy kwalifikacji określonego typu relacji jako rodzinnej. Uprawnionym jest przyjęcie, że współlistnieją obok siebie zróżnicowane postacie rodziny, tj. rodzina w ujęciu wąskim – formalnym i oparta na powiązaniach rodzinnych, takich jak stosunek bliskości oraz wspólnego życia rodzina w ujęciu faktycznym – nieformalnym. W ujęciu formalnym

rodzina wykreowana jest w oparciu o małżeństwo, pokrewieństwo bądź stosunek przysposobienia, a w ujęciu faktycznym podstawą wyodrębnienia relacji rodzinnych są powiązania rodzinne, których siła sprawia, że mimo braku ich formalnej podstawy, łączące osoby bliskie uczucia uzupełnione niekiedy wspólnym życiem, dają uzus do uznania występującej między nimi relacji za rodzinną. Ich podstawę stanowią stosunki bliskości i wspólnego pożycia, przy czym, jak podkreślono sam stosunek bliskości może stanowić samodzielną podstawę tego typu relacji.

11. Szerokiemu, konstytucyjnemu i międzynarodowemu postrzeganiu rodziny i powiązań rodzinnych, nie odpowiada ich wąskie ujęcie w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. W związku z tym rozdział VI drugiej części pracy oparty został na konstrukcji rozdzielenia kodeksowych podstaw powstania rodziny i szerszego, opartego na powiązaniach rodzinnych sposobu jej ujęcia. Wnioski potwierdziły wcześniejsze ustalenia, że w polskim prawie rodzinnym funkcjonują obok siebie formalne i nieformalne postacie rodziny. Prowadzona w oparciu o przyjętą systematykę analiza wykazała, że mimo zawężonych do małżeństwa, powinowactwa, pokrewieństwa i przysposobienia kodeksowych kreatorów rodziny i życia rodzinnego, można wskazać na inne oparte na powiązaniach rodzinnych postacie rodziny.
12. W oparciu o przyjętą systematykę uwagę poświęcono szczególnemu kreatorowi rodziny, jakim jest konkubinat. Prowadzone w tym zakresie badania pozwoliły na kilka istotnych dla pojęcia rodziny uwag. Po pierwsze, zaproponowano zastąpienie go określeniem związek partnerski z jednoczesnym zastrzeżeniem konieczności odróżnienia od jego klasycznej, damsko-męskiej postaci, związku partnerskiego osób tej samej płci. Po drugie, z uwagi na wnoszone w licznych projektach ustaw żądania redefinicji wąskiego, kodeksowego pojęcia rodziny i poszerzenia jej o związki partnerskie, podjęto badania zasadności podnoszonych roszczeń. Ich wyniki wskazały, że mimo niekwestionowanej w obszarze kreowania rodziny roli związku partnerskiego, w aktualnym stanie prawnym trudno jest wskazać normatywne podstawy do ustawowego wprowadzenia dodatkowej formy wspólnego życia w postaci jego rejestrowanej formy. Uzasadnieniem jest wyraźna trudność wskazania racjonalnych przesłanek dla funkcjonowania dwóch formalnych i równorzędnych postaci relacji rodzinnych przy wyraźnym ograniczeniu co do przesłanek powstania, formy i wzajemnych praw i obowiązków jednej z nich. Dodatkowo, z uwagi na rodzinno-kreacyjną rolę związku partnerskiego, ocena zasadności jego ustawowej legalizacji powinna uwzględniać dobro dziecka, którego ta postać relacji w proponowanych w projektach rozwiązaniach nie tylko w należyty sposób nie chroni, ale często w ogóle nie dostrzega, skupiając się jedynie na relacji pomiędzy samymi partnerami. Można założyć, że gdyby polski system prawny miał wprowadzić ustawę o związkach partnerskich, to w pierwszej kolejności powinna w niej być wyeksponowana rodzinno-kreacyjna rola tego związku. Takie rozwiązanie musiałoby jednak być ograniczone do relacji partnerskiej osób płci odmiennych. W przeciwnym wypadku powodowałoby konieczność zmian większości związanych z rodziną i pochodzeniem aktów prawnych, w tym Konstytucji. Trzeci, wynikający z badania relacji partnerskiej wniosek wskazuje, że mimo braku normatywnych podstaw do ich formalnego ujęcia, przysługuje im ochronny status w

dwóch szczególnych obszarach: pochodzenia i rodzicielstwa.

13. Poddane analizie kwestie pochodzenia potwierdziły ich bazowe dla pojęcia rodziny i powiązań rodzinnych znaczenie. O ile o uznaniu danej relacji za rodzinną nie przesądza typ łączącej rodziców dziecka więzi, o tyle wpływa ona w zasadniczy sposób na ustalenie pochodzenia. Wywodząc prowadzone rozważania od pojęcia rodzicielstwa, każdej z wypełniających je relacji (macierzyństwu i ojcostwu) poświęcono osobne rozważania. Płynące z nich wnioski potwierdziły, że w większości sytuacji rzeczywistość biologiczna odpowiada prawnemu rozumieniu rodzicielstwa, przy czym w sytuacji rozbieżności obu stanów (biologicznego i prawnego), rozstrzygające znaczenie ma pochodzenie w sensie prawnym, którego ustalenie następuje wg określonych zasad. Przysługująca kobiecie i jej dziecku relacja macierzyńska, stanowiąca stosunek faktyczny, jest wyznaczona i chroniona przepisami Konstytucji, kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz orzecznictwem potwierdzona. Mimo jednoznacznego ujęcia i słuszności oparcia stosunku macierzyństwa na relacji biologicznej, w rozważaniach odniesionych do macierzyństwa jako wartości niemajątkowej, zwrócono uwagę na konieczność dostrzeżenia jej na wcześniejszym etapie niż przewiduje to KRO. Podkreślono również, że dla obszaru niemajątkowych wartości życia rodzinnego jej koniec jest trudny do ustalenia. Mimo, że fizycznym końcem relacji macierzyńskiej jest śmierć matki (ewentualnie dziecka), to z uwagi na uczucie do nieżyjącej matki, pozostające w pamięci dziecka wspomnienie o niej przekształca się w jego dobro osobiste w postaci kultu pamięci zmarłej matki. Stąd w rozważaniach nad wartościami niemajątkowymi można przyjąć, że śmierć nie niweczy macierzyństwa i rodzicielstwa. Z tak postrzeganą relacją macierzyńską współlistnieją wypełniające je prawa osobiste, m.in. w postaci prawa do posiadania statusu dziecka żyjącej, a później zmarłej matki. Wskazany obok macierzyństwa stosunek ojcostwa jest równoważnym, wyznaczającym pochodzenie elementem. Źródłem ojcostwa biologicznego jest poczęcie dziecka, a ojcostwa prawnego przewidziane w KRO zdarzenia prawne powodujące przyznanie statusu ojca konkretnego dziecka. Odniesione do kwestii pochodzenia rozważania wymagały oddzielnej analizy poczęcia naturalnego i poczęcia z zastosowaniem metod wspomagających prokreację. Przebiegające dwutorowo badania objęły z jednej strony aspekt medyczny, związany z przyjętą w ustawie o leczeniu niepłodności kwalifikacją metod wspomagających w kategorii działań medycznych. Z drugiej, z uwagi na rodzinnoprawne skutki podjętych działań, rozważaniu poddano kwestie ustalenia pochodzenia dziecka urodzonego w wyniku ich zastosowania. Płynące z badań wnioski wskazały, że po pierwsze w sytuacji ustalenia pochodzenia urodzonego w sposób naturalny dziecka zastosowanie znajdują służące do ustalenia pochodzenia przepisy KRO. Natomiast w sytuacji zastosowania metod wspomagających prokreację, kodeksowe regulacje wymagają uzupełnienia o przepisy ustawy o leczeniu niepłodności. Po drugie, z uwagi na to, że ustawa o leczeniu niepłodności jest pewnego rodzaju novum wśród licznych, występujących na jej gruncie problemów, szczególną uwagę zwraca problem dawstwa i jego rodzajów. Jest on szczególnie istotny w obszarze rodzinnym, gdyż odnosi się bezpośrednio do ustalenia pochodzenia, stanu cywilnego i rodzinnych relacji. Niestety nie wszystkie wskazane w ustawie o leczeniu niepłodności po-

stacie dawstwa zostały zdefiniowane. W związku z tym *de lege ferenda* podniesiony został postulat szczegółowego, ustawowego dookreślenia dawstwa innego niż partnerskie oraz dawstwa zarodka. Po trzecie, badania wskazały na dodatkowy, związany z prawnymi konsekwencjami dawstwa problem ustalenia pochodzenia urodzonego w wyniku jego zastosowania dziecka. Jego istota dotyczy sytuacji zastosowania instytucji uznania ojcostwa, gdy poczęcie nastąpiło w wyniku dawstwa innego niż partnerskie w związku partnerskim. Z uwagi na wprowadzone ustawą o leczeniu niepłodności zmiany w KRO, potwierdzono podany w doktrynie w wątpliwość zarzut nadużywania konstrukcji uznania ojcostwa. Najważniejszym, przemawiającym przeciw jej stosowaniu argumentem jest podważenie jej konstrukcyjnych założeń w postaci braku zgodności biologicznej. *De lege ferenda* zaproponowano zastąpienie jej zmodyfikowaną konstrukcją przysposobienia całkowitego, której celem jest stworzenie sztucznego, prawnego pokrewieństwa, tak jak ma to miejsce w analizowanym przypadku. Od strony formalnej stosunek ten powinien być kreowany w wyniku orzeczenia sądu. Mimo, że przyjęta w ustawie o leczeniu niepłodności konstrukcja podyktowana została medycznoprawnym charakterem zabiegu przeniesienia do organizmu biorczyni obcej komórki rozrodczej czy zarodka, to *de lege ferenda* z uwagi na podwójne, medyczne i pozamedyczne konsekwencje, jego dopuszczalność powinna być poddana nie tylko medycznej, ale i sądowej kontroli. Czwarty, odniesiony do urodzenia z zastosowaniem metod wspomagających prokreację problem, dotyczył dwóch wzajemnie ze sobą sprzężonych kwestii: anonimowości dawcy i prawa do poznania informacji o własnym pochodzeniu genetycznym. Badania potwierdziły, że w tym obszarze ustawodawca proponuje rozsądne ich wyważenie.

14. Poddana szczegółowej analizie druga obok urodzenia, rodzinnoprawna podstawa powstania relacji rodzinnej w postaci przysposobienia, wskazała na dwie istotne kwestie. Pierwsza dotyczyła relacji przysposobionego z jego rodziną naturalną, natomiast druga, tajemnicy przysposobienia. Z uwagi na to, że jednym z celów przysposobienia jest zastąpienie przez przysposabiających miejsca rodziców naturalnych, rozważania skupione zostały na kwestii zasadności utrzymywania kontaktów przysposobionego z rodzicami biologicznymi. Badania objęły poszczególne rodzaje przysposobienia. Jako trzon problemu wskazano prawo do tożsamości i zawartą w nim koncepcję integralności jednostki, w tym wyodrębnione w niej prawo do styczności osób najbliższych. Płynące z badania wnioski wskazały, że o ile w prawie do tożsamości mieści się prawo do styczności osób bliskich, to jednak z uwagi na występujący konflikt dóbr, każdy przypadek wymaga samodzielnej oceny poprzez pryzmat zarówno dobra dziecka, jak i istoty instytucji przysposobienia. Mimo konieczności zapewnienia ochrony sfery uczuciowej pomiędzy członkami rodziny, nie można jej rozciągać na każdą sytuację. Będące przedmiotem dalszych rozważań zagadnienie tajemnicy przysposobienia poddane zostały dwutorowej analizie zarówno w relacji przysposabiający – przysposobiony, jak i w relacji do rodziców naturalnych osoby przysposobionej. Z uwagi na to, że zarówno tajemnica przysposobienia, jak i prawo do informacji o własnym pochodzeniu (w tym pochodzeniu genetycznym) stanowią samodzielne dobra osobiste, ten obszar rozważań

przeniesiony został do części trzeciej pracy.

15. Aktywna w obszarze niemajątkowych wartości życia rodzinnego działalność orzecznicza wykreowała w kategorii dobra osobistego więź rodzinną. Stanowiąca przedmiot rozważań ostatniego w tej części pracy rozdziału więź, ujęta została w charakterze łącznika z odnoszącą się do rodzinnych dóbr osobistych częścią trzecią. Niezależnie od sposobu ujmowania rodziny oraz jej formalnego czy nieformalnego charakteru i składu osobowego, więź rodzinna stanowi spoiwo interpersonalnych relacji jej członków. Odgrywa ona szczególną rolę w życiu każdego człowieka, zapewniając poczucie bezpieczeństwa, stabilności, wzajemnego wsparcia zarówno w obszarze majątkowym, jak i niemajątkowym. Tak rozumiana, odnosi się do pewnego wspólnego obszaru i nie powinna być ujmowana w sferze osobistej tylko jednego podmiotu. Badanie więzi rodzinnej w aspekcie cech dobra osobistego potwierdziło postawioną na wstępie hipotezę, iż więź nie posiada koniecznych do uznania jej za dobro osobiste cech. Przyjęte w związku z tym założenie oceny więzi pod kątem naruszenia prawa osobistego powinno być oparte na przesłankach natury obiektywnej, przecząc tym samym *stricte* subiektywnym przesłankom kwalifikującym więź rodzinną jako dobro osobiste. Zagadnienie więzi rodzinnej zestawione zostało z pojęciem życia rodzinnego. Wyniki prowadzonych w tym zakresie badań wskazały, że z uwagi na charakter samej więzi i brak możliwości wskazania cech koniecznych do uznania jej za dobro osobiste, trudno jest się zgodzić z taką jej kwalifikacją. Za źródło nieporozumień uznano nie tyle słusznie dostrzeżoną przez orzecznictwo potrzebę ochrony więzi rodzinnej, co nietrafne w ocenie autorki określenie przedmiotu ochrony, którym jest nie tyle więź, co życie rodzinne, dla którego więź stanowi element go kreujący. Przeprowadzona w pracy szczegółowa analiza orzecznictwa kwalifikującego więź rodziną w kategorii dobra osobistego wskazała na ewolucję poglądów i zauważalne odchodzenia od uznawania za dobro osobiste więzi rodzinnej w stronę życia rodzinnego. Sama ochrona realizuje się poprzez osobiste, indywidualne prawo każdego członka rodziny do życia rodzinnego, które zapewnia poczucie bezpieczeństwa i bliskości. Jego istnienie ma wartość dla samego zainteresowanego, stanowiąc o osobistym stosunku do innych członków rodziny, nie wymagając odwzajemnienia. Spełniając konieczne dla dobra osobistego cechy, pozostaje w związku z innymi powiązanymi z rodziną dobrami osobistymi, których szczegółowa analiza zawarta została w kolejnej części pracy.
16. Trzecia część pracy zatytułowana została „Rodzinne dobra osobiste”, a jej celem było wyodrębnienie wśród wartości niemajątkowych tych dóbr osobistych, które zawierają w sobie „rodzinny substrat”. W związku z tym, w rozważaniach na temat życia rodzinnego i rodzinnych dóbr osobistych, szczególnie istotne okazały się zagadnienia relacji życia prywatnego i życia rodzinnego, które objęte zostały rozdziałem pierwszym tej części pracy. Uzasadnieniem prowadzonych badań był podkreślany w doktrynie ścisły związek życia prywatnego i rodzinnego, które w większości opracowań analizowane są łącznie. W związku z tym rozważania objęły ich wzajemną relację. Przeprowadzone w oparciu o analizę art. 47 Konstytucji RP, aktów prawa międzynarodowego i unijnego oraz bogate orzecznictwo, badania zakresów pojęciowych obu dóbr osobistych wskazały, że mimo szeregu elementów wspól-

nych, każdemu z nich przysługuje status wartości samodzielnej. Szerokiemu zakresowi pojęciowemu życia rodzinnego odpowiada jeszcze szersze pojęcie życia prywatnego. Wskazano również, że we wzajemnej relacji prywatność jest zindywidualizowana, a „rodzinnosc” relacyjna. Chroniąc własną prywatność jednostka działa w granicach własnego interesu, dlatego można uznać, że prywatność jest z jednej strony egoistyczna, gdyż służy jednostce, z drugiej stanowi wyznacznik relacji jednostki z innymi osobami i ma charakter zewnętrzny. Z kolei życie rodzinne realizuje się w szerszym kręgu, obejmując relacje zachodzące pomiędzy członkami rodziny, z których każdy obok własnego obszaru prywatności funkcjonuje też w obszarze wspólnym – rodzinnym. W takim ujęciu, w przeciwieństwie do egoistycznej poniekąd prywatności, życie rodzinne obejmuje obszar zróżnicowanych relacji rodzinnych, a spajające członków rodziny więzy wymagają częściowego udostępnienia zakresu poszczególnych sfer prywatności innym członkom rodziny. Poczynione uwagi potwierdzają zasadność samodzielnego funkcjonowania życia prywatnego i życia rodzinnego, nie negując zachodzących między nimi związków. Samodzielny status każdej z analizowanych wartości szczególnie wyraźnie potwierdziła analiza orzecznictwa ETPC. *De lege ferenda* z uwagi na szczególny status i znaczenie zarówno życia prywatnego, jak i życia rodzinnego, wysunięto postulat poszerzenia treści art. 23 KC o oba dobra osobiste. Mimo konstytucyjnie gwarantowanego im ochronnego statusu, z uwagi na ich szczególne znaczenie, oba zasługują na jednoznaczne kodeksowe wskazanie, co w odniesieniu do prywatności potwierdza projekt nowego KC. Mimo, że projekt dostrzegł również znaczenie życia rodzinnego, to w uzasadnieniu zachowuje wyraźną neutralność. Dodatkowo, z uwagi na funkcjonujące w społeczeństwie przekonanie, że podstawą ochrony dóbr osobistych jest art. 23 KC, ich bezpośrednie wskazanie w treści przepisu może wpłynąć na podniesienie społecznej świadomości, co do ich charakteru prawnego i znaczenia, przyczyniając się do zapewnienia im wzmożonej ochrony oraz ułatwiając dochodzenie związanych z ich naruszeniem roszczeń. Jest to szczególnie istotne z uwagi na zauważalną w ostatnich latach ingerencję w jak dotąd bezpieczne sfery życia rodzinnego m.in. takie jak prokreacja, czy obszar informacji genetycznych.

17. Do grupy rodzinnych dóbr osobistych zaliczono stan cywilny obejmujący sytuację osobistą i rodzinną człowieka. Jego rodzinny element zauważalny jest nie tylko w stanowiącym jego aspekt stanie rodzinnym, ale również w kreujących stan cywilny zdarzeniach w postaci urodzenia oraz ustalenia pochodzenia od rodziców. Prowadzone w tym obszarze badania potwierdziły, że od strony praktycznej kwestie związane z ustaleniem, dochodzeniem i potwierdzeniem stanu cywilnego stanowią element konstrukcyjny relacji rodzinnej.
18. Poddane w rozdziale III osobnym rozważaniom zagadnienia rodzicielstwa i rodzicielskich dóbr osobistych, potwierdziły ich samodzielny charakter. Wyniki prowadzonych badań wskazały, że po pierwsze rodzicielstwo jest samodzielnym dobrem osobistym, przy czym warunkiem zapewnienia prawnej ochrony rodzicielstwa jest jego ustalenie, czemu służą kodeksowe sposoby ustalenia pochodzenia dziecka od rodziców. Prawo to pozostaje w stosunku krzyżowania się z prawem dziecka do ustalenia jego pochodzenia biologicznego. Po drugie, z tak postrzeganym rodzicielstwem łączy się kolejne, szczególnie delikatne i trudne za-

gadnienie ujęte w pytaniu o istnienie prawa podmiotowego rodziców do posiadania dziecka. Zostało ono odniesione do fizycznych i psychicznych aspektów prokreacyjnych potrzeb człowieka i ich ewentualnych ograniczeń. Płynące z prowadzonych w tym obszarze badań wnioski wskazały, że potencjalne prawo człowieka do podejmowania decyzji o posiadaniu lub nieposiadaniu dziecka, stanowi określony rodzaj wolności. Tak ujęte sprawia, że jednostka ma możliwość wyboru. Wolność ta nie jest jednak nieograniczona, co w obszarze autonomii prokreacyjnej oznacza konieczność oceny własnej roli w prokreacji, stanowiąc prawo wspólne przyszłej matki i przyszłego ojca, realizujące się w wyniku wspólnej, dobrowolnej decyzji. Nie oznacza ono również prawa do wysuwania przez jednostkę roszczeń o zagwarantowanie jej dostępu do środków umożliwiających realizację prokreacyjnych decyzji w każdej bez wyjątku sytuacji (ograniczenia zdrowotne, czy przesłanka wieku przyszłych rodziców). Podstawą ograniczeń musi być wzgląd na dobro mającego być poczętym dziecka.

19. Z uwagi na to, że przedmiot rozważań objął również zagadnienia mającego dopiero powstać bytu ludzkiego (dziecka, które ma być poczęte przy zastosowaniu procedur medycznie wspomaganey prokreacji), pojawiło się pytanie o relację interesów mającego być poczętym dziecka i jego potencjalnych rodziców, które dodatkowo implikowało pytanie o zasadność i dopuszczalność rozważań skupionych wokół bytu przyszłego. Z uwagi na fakt, że ta sfera rozważań wymagałaby ustalenia nie tylko prawnych, ale też moralnych podstaw, uznano, że nieuprawnionym jest udzielanie jednoznacznej odpowiedzi. W odniesieniu do obszaru normatywnego można jedynie wskazać, że korzyść z efektów zastosowanych procedur medycznie wspomaganey prokreacji mogą odnieść zarówno rodzice, dla których jest to jedyna szansa na urodzenie i wychowywanie zdrowego dziecka, jak i dziecko. Będzie tak wówczas, gdy za zastosowaniem „obcego” materiału genetycznego przemawiają przesłanki natury zdrowotnej, choćby w postaci zwiększonego ryzyka wystąpienia choroby genetycznej. Trudno w takiej sytuacji kwestionować zasadność i celowość podejmowanych dla dobra przyszłego bytu działań. Przyjęto, że potencjalne prawo do posiadania dziecka musi ustąpić zasadzie nadrzędności interesu przyszłego podmiotu w sytuacjach, gdy chęć zaspokojenia pragnienia rodzicielskiej samorealizacji pozostawałaby w konflikcie z zasadą dobra dziecka, czy ochrony przyszłego bytu ludzkiego. Analiza aktualnego w tym obszarze ustawodawstwa, w szczególności ustawy o leczeniu niepłodności i KRO wskazały, że realizacja rodzicielskich pragnień nie daje gwarancji ochrony dobra dziecka, co jest szczególnie widoczne w zakresie braku dookreślenia podmiotowych przesłanek, w tym oceny tak, jak ma to miejsce w sytuacji kandydatów na rodziców adopcyjnych ich rodzicielskich predyspozycji. *De lege ferenda* należy postulować potrzebę uzupełnienia o wskazany powyżej zakres przepisy ustawy o leczeniu niepłodności w obszarze jednoznacznie zakreślonych granic wolności prokreacyjnej.
20. Zawarte w rozdziale III rozważania objęły również kwestie związane z prawem do informacji o własnym pochodzeniu genetycznym. Użyte określenie prawo do informacji o pochodzeniu genetycznym zamiast powszechnie stosowanego określenia prawo do poznania

własnego pochodzenia genetycznego, było zabiegiem celowym. Takie ujęcie sprawia, że w przeciwieństwie do prawa do poznania pochodzenia, prawo do informacji nie sugeruje jakichkolwiek związanych z ujawnionymi informacjami roszczeń o charakterze majątkowym i niemajątkowym. Informacja jest udzielana w określonym celu, który jest jasno, ustawowo sprecyzowany. Prowadzone dwutorowo badania prawa do informacji o własnym pochodzeniu objęły również zasygnalizowane w części drugiej zagadnienie tajemnicy przysposobienia. Analiza orzecznictwa i literatury wskazała na ewolucję poglądów z wyraźnym prymatem dla prawa do poznania informacji o pochodzeniu. Potwierdza go nie tylko zmiana stanowiska Polski i odstąpienie od zastrzeżenia dodatkowego do art. 7 KPD, ale też aktualne ustawodawstwo, które zarówno w ustawie o leczeniu niepłodności, jak i w ustawie prawo o aktach stanu cywilnego wprowadziło przepisy umożliwiające jego realizację. Kwestie tajemnicy objęły analizę relacji przysposabiający – przysposobiony oraz relacji do rodziców naturalnych osoby przysposobionej. Wyniki prowadzonych badań wskazały, że o ile w sytuacji przysposobienia całkowitego utrzymanie tajemnicy jest możliwe, o tyle w sytuacji przysposobienia pełnego rozwiązywalnego i przysposobienia niepełnego, może okazać się trudne z uwagi na wskazane wątpliwości związane z zagadnieniem prawa do kontaktów. *De lege ferenda* zaproponowano poszerzenie KRO o przepis jednoznacznie wskazujący na możliwość realizacji prawa do informacji o własnym pochodzeniu naturalnym przysposobionego. Sprowadzone do pytania o istnienie samodzielnego prawa do poznania tożsamości biologicznej kwestie wymagały dodatkowo poszerzenia badań o ustalenie relacji dwóch poniekąd konkurujących ze sobą praw tj. tajemnicy przysposobienia i prawa do informacji o własnym pochodzeniu. Ich wyniki potwierdziły potrzebę ujawnienia informacji przy założeniu, że decyzja powinna być pozostawiona przysposabiającym. Ta niezmiernie delikatna informacja powinna być ujawniona przysposobionemu w najbardziej odpowiednim na przestrzeni jego emocjonalnego rozwoju czasie, który powinien wybrać przysposabiający. Podkreślono również, że z uwagi na aktualne brzmienie art. 73 ust 3 PrASC warunkiem realizacji prawa do informacji o pochodzeniu naturalnym jest wiedza o fakcie przysposobienia. W związku z tym zwrócono uwagę, że zastanawiający jest stan swoistego zawieszenia w próżni prawa do poznania informacji o własnym pochodzeniu. Nie powinno być tak, że pomija się milczeniem informacje o podstawie do jego realizacji. W związku z tym *de lege ferenda* można rozważyć, ewentualne zasygnalizowanie w treści kodeksu rodzinnego i opiekuńczego potrzeby przekazania dziecku przez przysposabiającego informacji o fakcie przysposobienia. Nie powinno ono jednak być ujęte w postaci obowiązku.

21. Uzupełnieniem kwestii tajemnicy przysposobienia jest poruszone zagadnienie „okien życia”, których funkcjonowanie narusza prawo dziecka do tożsamości i tym samym narusza KPD, co zostało jednoznacznie potwierdzone w opinii organów zewnętrznych. W związku z podnoszonymi zarzutami słuszną wydaje się propozycja zmiany. Instytucja okien życia, statuująca prymat życia ludzkiego nad innymi gwarantowanymi w KPD prawami dziecka, mogłaby w przyszłości zostać zastąpiona instytucją anonimowego porodu. *De lege ferenda* powinien on zostać ujęty w KRO jako samodzielnie funkcjonująca i wyodrębniona instytu-

cja, dająca podstawę do natychmiastowego rozpoczęcia procedury przysposobienia całkowitego. Podkreślając znaczenie prawa do uzyskania informacji o własnym pochodzeniu, najnowsze osiągnięcia w dziedzinie genetyki wskazują, że w niedalekiej przyszłości może się okazać, iż z uwagi na metody wykorzystujące materiał genetyczny większej ilości dawców, pozbawionym znaczenia może okazać się ustalanie genetycznego pochodzenia. Na dzień dzisiejszy można wskazać państwa, które już te wyjątkowe metody zalegalizowały.

22. Rodzinnym dobrem osobistym jest również nazwisko stanowiące jeden z elementów indywidualizujących jednostkę, jako członka grupy rodzinnej. Z uwagi na obowiązujący sposób nabycia nazwiska jest ono traktowane jako wyraz przynależności człowieka do rodziny. Stanowi jednocześnie dobro prawne, które ujęte zostało w katalogu dóbr osobistych. Bez względu na sposób określenia nazwiska, w każdym przypadku jego kreatorem jest określony typ relacji rodzinnej. Ustalone zgodnie z zawartymi w KRO zasadami pochodzenie, wskazuje jednocześnie na utrwalone w nazwisku dobro osobiste podmiotu. *De lege ferenda* zaproponowano postulat wprowadzenia definicji nazwiska noszonego, które bardziej niż nazwisko rodowe spełnia walor identyfikacyjny. Poddany osobnym badaniom wątek istnienia wspólnego dla członków rodziny prawa do nazwiska wskazał, że nazwisko nie może być postrzegane jako dobro wspólne, gdyż polskiemu systemowi prawnemu taka konstrukcja jest obca. Stanowiąc oznaczenie indywidualizujące, z jednej strony pełni funkcję identyfikacyjną, z drugiej wskazuje na rodzinne związki podmiotu nie kreując jednak wspólnego dobra osobistego grupy osób tworzących rodzinę. W związku z pytaniem o charakter prawny prawa do nazwiska, należy uznać go za indywidualne dobro osobiste każdego członka rodziny, co nie pozostaje w sprzeczności z postrzeganiem go w kategorii rodzinnego dobra osobistego. Natomiast w sytuacji, gdy naruszenie nazwiska wywołuje skutki w obszarze dóbr osobistych innych członków rodziny, zgłoszono postulat przyznania im samodzielnych roszczeń.
23. W rozdziale V poruszone zostały zagadnienia tradycji rodzinnej oraz zewnętrznych znaków i oznaczeń indywidualizujących w postaci herbu i tytułu rodowego. Zarówno herb, jak i tytuły rodowe pozostają w silnym związku ze spuścizną rodzinną, identyfikacją i utożsamianiem się z rodem, rodziną i ich historią. Powiązania te sprawiają, że te szczególne, niematerialne wartości życia rodzinnego, orzeczniczo wyodrębnione w postaci samodzielnych dóbr osobistych, funkcjonują obok, a częściowo w ramach, bardziej ogólnego dobra w postaci tradycji rodzinnej. Płynące z prowadzonych w tym obszarze badań wnioski wskazują, że tak kwalifikowana tradycja rodzinna stanowi w jurydycznym ujęciu międzypokoleniowy łącznik, ułatwiający identyfikację poszczególnych członków rodziny z grupą rodzinną. Mimo braku w aktualnym stanie prawnym przepisów odnoszących się do herbów i tytułów rodowych, funkcjonują one w kategorii prawa zwyczajowego. W związku z tym herby i tytuły rodowe uznane są za dobra osobiste, na co wskazuje możliwa do wykazania, obiektywnie ujmowana więź emocjonalna, jaka może łączyć członka rodziny z herbem czy tytułem. Posiadając wszystkie wymagane dla dobra osobistego cechy, pretendują do uznania ich za niemajątkowe wartości życia rodzinnego. Mimo, że aktualny stan prawny nie reguluje kwestii posługiwania się tytułami rodowymi, kwestia praw potomków dawnych rodów tytular-

nych pozostaje otwartą, szczególnie w obszarze poczucia przynależności do rodziny, własnego pochodzenia i więzi rodzinnej.

24. Do grupy rodzinnych dóbr osobistych zaliczone zostały również kult pamięci po zmarłej osobie bliskiej i prawo do grobu. Każde z nich stanowi bowiem samodzielne, orzecznictwo wyodrębnione dobro osobiste. Wśród poruszonych wątków na szczególną uwagę zasługuje po pierwsze ustalenie relacji pomiędzy kultem a pamięcią. Wychodząc od rozważań na temat relacji kultu i pamięci wskazano ich silny, choć nie nierozzerwalny związek. O ile możliwą jest sytuacja, w której istnieje sama pamięć po zmarłym, o tyle kult zmarłego zawsze związany będzie z jego pamięcią. Jako przykład wskazano szczególną sytuację wyznawców islamu, gdzie ochroną może być objęta sama pamięć, gdyż Islam jednoznacznie zakazuje kultu zmarłych. W polskim porządku prawnym zasadna jest ich spójność, gdyż proponowane w literaturze oddzielenie niezależnych substratów tego dobra w postaci kultu i pamięci wprowadza niepotrzebny chaos pojęciowy i nie przyczynia się do pełniejszego określenia jego treści. Analiza orzecznictwa skłoniła do zastanowienia się nad prawdziwością pozostającego w pamięci najbliższych „obrazu zmarłego”. Określając pamięć o zmarłym jako subiektywnie postrzegany obraz przeszłości konkretnej osoby, rozważaniom poddano kwestię jego prawdziwości. Wnioski wskazały na konieczność rozróżnienia dobrej pamięci o zmarłym oraz pamięci prawdziwej, niezafałszowanej i nieprzekłamanej. Źródłem tej niezmiernie delikatnej kwestii są intencje, którymi kieruje się podważający dobrą pamięć zmarłego. Jeżeli ich uzasadnieniem są nie znajdujące potwierdzenia, subiektywne, oparte na emocjach odczucia, których źródło stanowią różnego rodzaju zaszłości, niechęć, antypatia, czy wręcz wrogości do zmarłego, to z uwagi na wymagany dla ochrony dóbr osobistych obiektywizm, przy jednoczesnym poszanowaniu obrazu zmarłego w świadomości osób mu najbliższych i braku faktycznych podstaw do jego podważenia, priorytet należy przypisać pamięci dobrej. W sytuacji natomiast, gdy intencje kwestionujących wyimaginowany przez najbliższych obraz zmarłego znajdują faktyczne potwierdzenie, a ujawnione o zmarłym fakty mają prawne i moralne uzasadnienie, pierwszeństwo powinna mieć pamięć prawdziwa. Rozstrzygnięcie pojawiających się na tej płaszczyźnie sporów wymaga sądowej ingerencji. W ścisłym związku z kultem pamięci zmarłej osoby bliskiej pozostaje łączące w sobie elementy osobiste i majątkowe prawo do grobu. Przeprowadzone w tym obszarze badania wskazały, że o ile prawo do pochowania zwłok stanowi jeden z elementów kultu pamięci zmarłej osoby bliskiej, o tyle wyodrębnione w postaci osobnego dobra osobistego prawo do grobu dotyczy uprawnienia do wyrażenia woli w zakresie dyspozycji co do pochówku własnych zwłok we wskazanym grobie, ewentualnie do pochowania w nim zwłok osób bliskich, o ile ich wola to potwierdzi. Z uwagi na liczne, wypełniające go uprawnienia, zasługuje na samodzielny status, choć w pewnych zakresach musi pozostawać w ścisłym związku z kultem pamięci po zmarłej osobie bliskiej z uwagi na zachodzące na siebie zakresy obu dóbr. Prowadzone w odniesieniu do tak ujętego dobra osobistego rozważania w zakresie znaczenia wyrażonej za życia woli zmarłego i jej prawnej kwalifikacji wskazały, że mimo orzecznictwo potwierdzonego priorytetu woli pozostałych przy życiu osób zmarłemu bliskich, w sytuacjach braku

wyraźnych ustawowych przeszkód, wola zmarłego również powinna być uwzględniana.

25. Niemajątkowe wartości życia rodzinnego realizują się również w nietykalności mieszkania stanowiącego szczególne, jednoczące rodzinę pod względem przestrzennym i emocjonalnym miejsce. Jego materialnemu, odniesionemu do substancji mieszkaniowej rozumieniu, odpowiada ujęty w kategorii samodzielnego dobra osobistego obszar niematerialny, który wyodrębniany jest zarówno w ujęciu konstytucyjnym, karnym, jak i cywilnym. Oba odniesione do wolności obszary wymagają zapewnienia ochrony w przestrzeni życia prywatnego, jak i życia rodzinnego. Badana na gruncie art. 23 i 24 KC nietykalność mieszkania objęła prawo do ochrony przed bezprawnym wtargnięciem w związane ze sferą emocjonalną miejsce, w którym toczy się życie rodzinne. Natomiast ujęte jako obszar przestrzennych ram wyznaczających miejsce integracji rodziny, funkcjonuje zarówno w sferach przestrzennej – fizycznej, jak i emocjonalnej – psychicznej, stąd uprawnionym jest uznanie, że mieszkanie rodzinne stanowi dla członków rodziny niemajątkową wartość życia rodzinnego.

Wszystkie wskazane powyżej rodzinne dobra osobiste potwierdzają szczególną pozycję relacji rodzinnej, która bez względu na jej formalną bądź faktyczną postać, zasługuje na ochronę. Mimo wąskiego ujęcia rodziny w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne akty prawne, dokumenty i orzecznictwo, jednoznacznie potwierdzają jednakowy sposób ochrony zróżnicowanych postaci życia rodzinnego. Ochronę wykreowanych na więzi rodzinnej relacji zapewniają, obok regulacji KRO, odniesione do niemajątkowego aspektu życia rodzinnego wartości, które przedstawiono w niniejszej pracy. Uznane za dobra osobiste mogą korzystać ze szczególnej z uwagi na ich rangę, charakter i znaczenie ochrony.

VI. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo- badawczych

Główny obszar moich zainteresowań badawczych koncentruje się wokół problematyki dóbr osobistych i ich ochrony na gruncie prawa cywilnego, prawa rodzinnego i prawa medycznego. Jego uzupełnieniem są ujęte w trzech artykułach naukowych zagadnienia ochrony ubezpieczeniowej w ubezpieczeniach na życie. W związku z tym w moim dorobku naukowym można wyodrębnić trzy podstawowe obszary badawcze:

1. **Zagadnienia dotyczące dóbr osobistych i ich ochrony.** Jest im poświęcony artykuł zatytułowany „*Prawno-psychologiczna analiza ochrony dóbr osobistych człowieka*” (w: Prawo. Zarządzanie. Marketing., red. J. M. Białkiewicz, Zeszyty Naukowe WSH, Kraków, 2005-2006), w którym kwestie ochrony dóbr osobistych przedstawione zostały na tle prawnej analizy pojęcia podmiotowości i autonomii jednostki z uwzględnieniem filozoficznego i psychologicznego tła. Wnioski z prowadzonych badań wskazały, że przyjęty jako bazowy paradygmat humanistyczny i oparta na nim koncepcja człowieka realizują się w krajowym i międzynarodowym porządku prawnym, przy czym w analizowanych obszarach szczególnego ryzyka naruszeń wymagają wzmożonej, ustawowej ochrony. Kolejne trzy artykuły odnoszą się do kwestii rekodyfikacji regulacji dotyczących dóbr osobistych i oparte są na analizie projektu książki pierwszej kodeksu cywilnego. Pierwszy zatytułowany „*Civil Status in the Draft of Book One of the Civil Code*” (w:

Directions of Private Law Development. Comments on the Draft of Book One of the Civil Code, praca zbiorowa pod red. Bogusławy Gnelli, Kingi Michałowskiej, Warszawa, 2014), w którym odnosząc się do propozycji poszerzenia katalogu dóbr osobistych o stan cywilny, wskazano na dodatkowe przemawiające za takim rozwiązaniem argumenty. Wysłunięto m.in. postulat poszerzenia treści proj. art. 21 o życie rodzinne. Drugi z artykułów, zatytułowany „*Nietykalność i integralność w projekcie księgi pierwszej Kodeksu cywilnego – analiza prawnoporównawcza*” (w: Zeszyty Naukowe UEK, nr 12 (948), Kraków, 2015, współautorstwo z A. Kaźmierczyk). Obok szczegółowej analizy integralności w świetle unormowań i dokumentów krajowych, międzynarodowych oraz orzecznictwa ETPC, zwraca uwagę na relację pojęć integralność i nietykalność, wskazując szczególne postacie integralności, w tym integralność psychiczną, genetyczną i seksualną. Trzeci z artykułów, zatytułowany „*About a need for the recodification of the regulations on protection of personal rights of natural and legal person – an examination of laws*” (w: Pravo, Obchod, Ekonomika VI, red. J. Suchoroza, J. Husara, R. Huckovej, Koszyce, 2016), analizuje i porównuje kwestie ochrony dóbr osobistych osób fizycznych i osób prawnych. Prowadzone na gruncie polskich, czeskich i słowackich regulacji dotyczących ochrony dóbr osobistych badania, wskazały obszary, które wymagają zmian.

Osobny wątek stanowią, dostrzeżone w badaniach nad potrzebą rekodyfikacji przepisów o ochronie dóbr osobistych, zagadnienia ochrony dóbr osobistych osób prawnych. Poruszają go przygotowane w oparciu o dogłębną analizę orzecznictwa dwa artykuły: „*Dobre imię osoby prawnej w świetle orzecznictwa*” (w: Studia Oeconomica Posnaniensia, vol. 3, no. 3, Poznań, 2015) oraz „*Personality rights of a legal person in light of the case of the supreme court and common courts*” (w: Studia Iuridica Cassoviensia, nr 4, Koszyce, 2016). Wskazano w nich na pilną potrzebę zmiany aktualnego brzmienia art. 43 KC i stworzenia na wzór przyjętej w kodeksie konstrukcji ochrony dóbr osobistych otwartego katalogu dóbr osobistych osób prawnych.

Wskazane powyżej wątki otworzyły drogę do kolejnego obszaru badawczego odniesionego do orzeczniczo wykreowanych dóbr osobistych. Odnosi się do nich artykuł zatytułowany „*Umowne zadysponowanie informacjami ze sfery prywatności*” (w: Współczesne problemy prawa zobowiązań, praca zbiorowa pod red. A. Olejniczaka, J. Haberko, A. Pyrzyńskiej, D. Sokołowskiej, Warszawa, 2015), w którym poruszono zagadnienie ekonomicznego potencjału informacji ze sfery prywatności. Zaproponowano również konstrukcję umowy upoważniającej do zadysponowania informacjami ze sfery życia prywatnego. Prowadzone przez kilka lat szczegółowe badania wskazały na cały szereg tzw. nowych dóbr osobistych. Zagadnienia te zostały po krótko zasygnalizowane w artykule „*New Rights of Personality - the Basics of Creating*” (w: Pravotvorčestvo i pravoprimerenienie v usloviâh innovacionnogo razvitiâ obšestva, sbornik naučnyh statej. Č. 2, Grodno, 2014), by następnie rozwinąć je w monografii habilitacyjnej w uszczegółowionym, odniesionym do rodzinnych dóbr osobistych zakresie.

Zasygnalizowany na wstępie wątek ochrony ubezpieczeniowej skorelowany jest również z zagadnieniami ochrony dóbr osobistych. Kwestie te zostały poruszone w trzech artykułach: „*Znaczenie zgody ubezpieczonego w ubezpieczeniach na życie zawieranych na cudzy rachunek*” (w: Ubezpieczenia gospodarcze. Zagadnienia prawne, red. B. Gnella, Warszawa, 2011), „*Ochro-*

na pośrednio pokrzywdzonych a odpowiedzialność ubezpieczyciela sprawcy krzywdy w świetle art. 446 § 4 KC” (w: Kierunki rozwoju ubezpieczeń gospodarczych w Polsce. Wybrane zagadnienia prawne, red. B. Gnela, M. Szaraniec, Warszawa, 2013) i „Wpływ danych medycznych i danych genetycznych na ocenę ryzyka ubezpieczeniowego w ubezpieczeniach na życie” (w: Informacja w prawie ubezpieczeń gospodarczych, red. B. Gnela, M. Szaraniec, Warszawa, 2015).

2. Zagadnienia prawa rodzinnego. W większości obejmują one szczegółową analizę podstaw relacji rodzinnych, koncentrując się na ich aspekcie niemajątkowym. Do grupy tej należy artykuł „Prawo do życia rodzinnego na tle ogólnie pojmowanej prywatności jednostki” (w: Zeszyty Naukowe UEK, nr 911, Kraków, 2013), w którym zwrócono uwagę na relację pomiędzy życiem prywatnym i życiem rodzinnym, uzasadniając potrzebę ich samodzielnego traktowania. Kolejne dwa artykuły: „Trwałość pojęcia rodziny jako ochrona przed próbami jej redefinicji” (w: Nauki o rodzinie w służbie rodziny, red. J. Stala, Kraków, 2014) oraz „Uzasadnienie braku obowiązku instytucjonalizacji upowszechniających się zjawisk społecznych na przykładzie projektów ustaw dotyczących związków partnerskich” (w: Zeszyty Naukowe UEK, nr 2 (926), Kraków, 2014) skupione są na zagadnieniu pojęcia rodziny i kreatorów życia rodzinnego. Szczegółowej analizie poddano w nich kwestie relacji małżeńskiej i relacji partnerskiej. Podkreślając ich rodzinno-kreacyjną rolę wskazano, że zawarte w przedkładanych projektach ustawy o związkach partnerskich rozwiązania nie są oparte na racjonalnych, normatywnie uzasadnionych podstawach. Nie uzasadniają równorzędnego funkcjonowania dwóch formalnych postaci relacji rodzinnych. Czwarty z artykułów zatytułowany „Związek małżeński i związek partnerski w aspekcie wybranych uprawnień i obowiązków podatkowych” (w: Zastosowanie instytucji prawa cywilnego w prawie podatkowym, praca zbiorowa pod red. Bogusławy Gneli, Warszawa, 2012) stanowi przeniesienie rozważań o relacjach rodzinnych na grunt praw i obowiązków podatkowych.

3. Zagadnienia szeroko pojętej ochrony dóbr osobistych zagrożonych w związku z udzielanymi świadczeniami medycznymi. Do tej problematyki należy zaliczyć monografię „Charakter prawny i znaczenie zgody pacjenta na zabieg medyczny” opublikowaną w 2014 r., a stanowiącą zmodyfikowaną i uaktualnioną wersję doktoratu oraz cykl siedmiu artykułów poruszających zagadnienia z obszaru prawa cywilnego i prawa medycznego. W monografii analizie poddano zagadnienia charakteru prawnego zgody, jej natury, przesłanek i skuteczności oraz zakres i ochronę praw pacjenta w tzw. ustawach medycznych. Rozważania poczynione w pracy miały istotne znaczenie dla prawidłowej wykładni przepisów o ochronie dóbr osobistych pacjenta, przyczyniły się również do przybliżenia sytuacji prawnej podmiotów – pacjentów korzystających z terapeutycznych oraz nieterapeutycznych postaci zabiegów medycznych. Osobną grupę rozważań stanowiły również trzy dyskusyjne zagadnienia: tzw. *maternal-fetal conflict*, prawne granice działań odniesionych do długości życia ludzkiego oraz oświadczenia woli *pro futuro*.

Dostrzeżony na tym tle problem ustalenia zakresu swobody jednostki w decydowaniu o poddaniu się, zakresie i granicach udzielanych mu świadczeń medycznych został przeanalizowany w dwóch artykułach. Pierwszy zatytułowany „Granice autonomii woli w świadczeniach medycznych” (Zeszyty Naukowe UEK nr 802, Kraków, 2009), zwraca uwagę na współwystępowanie dwóch podstawowych, a jednocześnie ścierających się zasad: obowiązku ratowania życia

ludzkiego oraz zagwarantowanego pacjentowi prawa do uszanowania jego woli i umierania w godności. Jako szczególnie pomocną wskazano w związku z tym konstrukcję oświadczenia woli *pro futuro* oraz propozycje jego zastosowania w prawie polskim. Drugi z artykułów dotyczył „*Ograniczenia zasady swobody umów w umowach o usługi medyczne*” (w: Ustawowe ograniczenia swobody umów. Zagadnienia wybrane, praca zbiorowa pod red. Bogusławy Gnelli, Oficyna Wolters Kluwer, Warszawa, 2010, opracowanie współautorskie z Anną Kielijan) skupiony został wokół rodzajów i kategorii świadczeń zdrowotnych i ich ustawowych ograniczeń, które poddane zostały analizie pod kątem granic dyspozytywności ich przedmiotem i zakresem.

Do medycznego aspektu ochrony dóbr osobistych odnosi się również opracowanie pt. „*Artykuł 446¹ k.c. jako podstawa dochodzenia roszczeń z tytułu szeroko rozumianych szkód prenatalnych powstałych w wyniku działań medycznych*” (w: Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana, praca zbiorowa pod red. L. Ogiełło, W. Popiołek, M. Szpunar, Zakamycze, 2005).

Zagadnienia związane z problematyką świadczeń medycznych, ich rodzajami i niejasnym statusem ich odbiorcy - pacjenta-konsumenta, stały się przedmiotem opracowania zatytułowanego „*Status prawny pacjenta – konsumenta świadczeń zdrowotnych*” (w: Współczesne wyzwania prawa konsumenckiego, praca zbiorowa pod red. Bogusławy Gnelli, Kingi Michałowskiej, C.H. BECK, Warszawa, 2015), w którym podjęto próbę ustalenia podstaw prawnych konsumenckiej ochrony pacjenta. Badania potwierdziły jej istnienie i uniezależnienie od występującej w części świadczeń zdrowotnych odpłatności, przy czym zwrócono uwagę na wynikające z regulacji unijnych ograniczenia w możliwościach korzystania z reżimu ochronnego, gdy łączy on ze swojego zakresu usługi medyczne.

Zagadnienia medyczne są również przedmiotem rozważań trzech kolejnych, nie opublikowanych, ale przyjętych do druku artykułów. Pierwszy, zatytułowany „*Prawna kwalifikacja usług medycznych i usług kosmetycznych*” (w: Europa Regionum, recenzowane i przyjęte do druku, planowana data wydania marzec 2017 r.), który porusza zagadnienia różnic pomiędzy nie mającymi statusu świadczeń medycznych usługami kosmetycznymi i kosmologicznymi a zabiegami medycyny estetycznej. Oprócz wskazania właściwej dla usług kosmetycznych i kosmologicznych kwalifikacji prawnej i podstaw ich wykonywania, zwrócono również uwagę na związane z niekontrolowanym rynkiem ingerencyjnych usług kosmetycznych ryzyka i zagrożenia, w tym naruszenia dóbr osobistych. Drugi, odnoszący się do zagadnień medyczno-kosmetycznych artykuł zatytułowany jest „*Protection of the consumer – buyer and user of a cosmetic product in the light of the European Parliament and Council Regulation (EC) No 1223/2009 on cosmetic products*” (opracowany w ramach międzynarodowego programu badawczego z Uniwersytetem Mediterranea of Reggio Calabria we Włoszech, przyjęty do druku, planowana data publikacji kwiecień 2017 r.). Poruszono w nim zagadnienia prawnej kwalifikacji produktu kosmetycznego w relacji do produktu leczniczego i wyrobu medycznego. Odniesiono się również do zagadnienia odpowiedzialności osób świadczących usługi kosmetyczne, wykorzystujących w nich produkty kosmetyczne i produkty lecznicze. Trzeci z oddanych do druku artykułów zatytułowany „*Charakter prawny i ochrona danych genetycznych w medycynie*

spersonalizowanej”, którego publikacja planowana jest na połowę 2017 r., odnosi się do zyskujących coraz bardziej na znaczeniu, dostosowanych do indywidualnych potrzeb zdrowotnych jednostki zagadnień spersonalizowanych świadczeń medycznych i związanych z ich stosowaniem ryzykiem.

Pragnę podkreślić, że w związku z zatrudnieniem na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie zajmuję się dydaktycznie i naukowo zagadnieniami prawa podatkowego i prawa gospodarczego. Publikacje z tego zakresu to: *„Prawna analiza zagadnień kontroli przedsiębiorcy na gruncie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej i ustawy ordynacja podatkowa”* (w: Podatkowe otoczenie przedsiębiorstw, red. H. Kuzińska, Bielsko Biała, 2008, współautorstwo z M. Szaraniec) oraz *„Kontrola podatkowa jako jedna z barier dla przedsiębiorczości w postępowaniu podatkowym”* (w: Przewyciężanie barier rozwoju przedsiębiorczości, Kraków, 2007). Przedmiotem kolejnych dwóch artykułów są kwestie prawa do informacji. Pierwszy zatytułowany *„Interpretacje przepisów art. 10 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej”* (w: Przegląd Prawa Handlowego, nr 11 (195), 2008, współautorstwo z A. Kaźmierczyk) poruszał kwestie prawa do uzyskania informacji poprzez poszerzenie zakresu przedmiotowego interpretacji. Drugi zatytułowany *„Indywidualne interpretacje przepisów prawa podatkowego jako realizacja prawa podatnika do informacji”* (w: Polityka Międzynarodowa. Prawo. Zarządzanie, Zeszyty Naukowe WSH 2007-2008, Kraków, 2008) skupił się nad zagadnieniem indywidualnych interpretacji podatkowych. Z kolei do podatkowych konsekwencji zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej odnosi się artykuł *„Prawnopodatkowe konsekwencje zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej”* (w: Przegląd Podatkowy, nr 9 (221), 2009, współautorstwo z A. Kaźmierczyk). Problematyki podatków dochodowych dotyczą artykuły: *„Tax obligations of the bank in the income tax from the legal persons (Corporate income tax) – chosen issues”* (w: The Development of Financial System of Countries of central and East Europe - collection of scientific labours, red. M. Voznyuk, O. Druhov, P. Buła, J. Fudaliński, Lviv, 2012) oraz *„Wybrane zagadnienia polityki podatkowej w stosunku do osób prawnych”* (w: Zeszyty Naukowe PTE, nr 12, 2012, współautorstwo z A. Kaźmierczyk), w którym analizie poddano przepisy prawa podatkowego - podatku dochodowego od osób prawnych w aspekcie problematyki emisji akcji.

Natomiast problematyki podatkowych konsekwencji zadysponowania prawami autorskimi dotyczy artykuł *„Prawno-podatkowe konsekwencje rozporządzania autorskim prawem majątkowym”* (w: Zeszyty Naukowe UEK, nr 809, Kraków, 2009).

Problematykę cywilnoprawnej odpowiedzialności przedsiębiorcy z tytułu czynów ukrytej reklamy i jej następstw przedstawiłam w publikacji *„Ukryta reklama i jej skutki na tle przepisów ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji w aspekcie cywilnoprawnej odpowiedzialności przedsiębiorcy”* (w: Odpowiedzialność cywilnoprawna w obrocie gospodarczym, red. A. Śmieja, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 203, Wrocław, 2011). W związku z prowadzoną przeze mnie praktyką mediacyjną skupioną m.in. na mediacjach gospodarczych, opublikowałam artykuł poświęcony kwestiom transgranicznych mediacji gospodarczych *„The institution of a national and crossborder economic mediation as an alternative method*

for settling disputes between entrepreneurs” (w: *Studia Iuridica Cassoviensia*, nr 1, Koszyce, 2016).

VII. **Udział w krajowych i międzynarodowych programach badawczych.**

W okresie mojego zatrudnienia na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie uczestniczyłam w 6 programach badawczych, w tym jednym międzynarodowym.

1. Program badawczy w ramach badań statutowych pt. **Zastosowanie instytucji prawa cywilnego w prawie podatkowym**, (umowa nr 44/KP/1/2010/S/557) kierownik tematu prof. zw. dr hab. Bogusława Gnela, opracowanie problemu: *Związek małżeński i związek partnerski w aspekcie wybranych uprawnień i obowiązków podatkowych*. Rok 2011.
2. Program badawczy w ramach badań statutowych pt. **Ochrona podmiotów w stosunku ubezpieczenia** (umowa nr 27/KP/1/2012/S/027) kierownik tematu prof. zw. dr hab. Bogusława Gnela, opracowanie problemu: *Ochrona pośrednio pokrzywdzonych a odpowiedzialność ubezpieczyciela sprawcy krzywdy*. Rok 2012.
3. Program badawczy w ramach badań statutowych pt. **Kierunki rozwoju prawa prywatnego. Uwagi na temat I części projektu Kodeksu cywilnego; cz. I** (umowa nr 011/WF-KP/01/2013/S/3001), kierownik tematu prof. zw. dr hab. Bogusława Gnela, opracowanie problemu: *Stan cywilny jako element indywidualizacji os. fizycznej w projekcie Kodeksu cywilnego*. Rok 2013.
4. Program badawczy w ramach badań własnych statutowych pt. **Kierunki rozwoju prawa prywatnego. Uwagi na temat I części projektu Kodeksu cywilnego; cz. II**, (umowa nr 015/WF-KPCG/01/2014/S/4211) kierownik tematu prof. zw. dr hab. Bogusława Gnela, opracowanie problemu: *Integralność w projekcie księgi pierwszej Kodeksu cywilnego*. Rok 2014.
5. Program badawczy w ramach badań statutowych pt. **„Współczesne wyzwania prawa konsumenckiego”, cz. I**, (umowa nr 043/WF-KPCG/01/2015/S/5043), kierownik tematu prof. zw. dr hab. Bogusława Gnela, opracowanie problemu: *Status prawny pacjenta – konsumenta świadczeń zdrowotnych*. Rok 2015.
6. Od początku 2016 roku Katedra Prawa Cywilnego i Gospodarczego Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, w której jestem zatrudniona, współrealizuje międzynarodowy program badawczy z Uniwersytetem Mediterranean of Reggio Calabria we Włoszech pt. **„Implementation of the EU consumer directives into Polish law and Italian law”**. Program będzie zakończony wspólną publikacją w języku angielskim planowaną na kwiecień 2017 roku. W ramach przedmiotowego programu aktywnie uczestniczyłam w polsko – włoskim seminarium oraz opracowałam i oddałam do publikacji artykuł pt. *Protection of the consumer – buyer and user of a cosmetic product in the light of the European Parliament and Council Regulation (EC) No 1223/2009 on cosmetic products*. Program badawczy realizowany jest w ramach badań statutowych (umowa nr 020/WF-KPCG/01/2016/S/6020), kierownik programu: dr hab. Jan Lic Prof. UEK (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie) oraz

Prof. dr hab. Angelo Ferrero (Uniwersytet Mediterranea of Reggio Calabria we Włoszech).
Moja aktywność międzynarodowa została opisana szczegółowo w załączniku nr 3.

VIII. Udział w konferencjach krajowych i międzynarodowych oraz wygłoszone referaty

W ramach swoich zainteresowań naukowych wzięłam aktywny udział wygłaszając referaty, m.in. na następujących ogólnopolskich i międzynarodowych konferencjach naukowych organizowanych zarówno w kraju i za granicą:

1. Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. Ustawowe ograniczenia swobody kontraktowej, 16-18 wrzesień 2010, Kraków – Wierchomla, referat: *Swoboda umów a usługi medyczne*.
2. I Krakowska Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. Ubezpieczenia w państwach europejskich. Zagadnienia ekonomiczno-prawne, 24-25 listopad 2011, Kraków, referat: *Zgoda ubezpieczonego w ubezpieczeniach na życie zawieranych na cudzy rachunek*.
3. Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. Bezpieczny system finansowy. Wnioski z kryzysu, organizowana z okazji X – lecia Wydziału Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie w Rytrze w dniach 26-28 wrzesień 2012 roku, referat: *Polityka podatkowa w obszarze CIT w stosunku do osób prawnych*.
4. Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. Zastosowanie instytucji prawa cywilnego w prawie podatkowym, 10-12 październik 2012, Zakopane, referat: *Relacje rodzinne w aspekcie wybranych uprawnień i obowiązków podatkowych*.
5. II Krakowska Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. Ubezpieczenia w państwach europejskich. Zagadnienia ekonomiczno-prawne, 28-29 listopada 2013, Kraków, referat: *Odpowiedzialność ubezpieczyciela sprawy krzywdy w świetle art. 446 § 4 KC*.
6. XVI Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. Tworzenie i stanowienia prawa w warunkach społeczeństwa innowacyjnego, 27-28 luty 2014, Grodno, referat: *New Rights of Personality in polish law*.
7. Ogólnopolska Konferencja Naukowa Zjazd Katedr Prawa Uczelni Ekonomicznych pt. Ustawodawstwo gospodarcze w okresie transformacji ustrojowej, 15-17 wrzesień 2014, Karpacz, referat: *Prawo własności w okresie przemian gospodarczych przełomu wieków*.
8. V Ogólnopolski Zjazd Cywilistów w Poznaniu pt. Współczesne problemy prawa zobowiązań, 26-27 wrzesień 2014, Poznań, referat: *Umowne zadysponowanie informacjami w obszarze prywatności jednostki*.
9. Ogólnopolska Konferencja Naukowa Zjazd Katedr Prawa Uczelni Ekonomicznych pt. Współczesne wyzwania prawa konsumenckiego, 15-17 wrzesień 2015, Kraków, referat: *Pacjent - konsument świadczeń zdrowotnych*.
10. Międzynarodowe Sympozjum pt. Pravo, Obchod, Ekonomika organizowane przez Katedrę Prawa Handlowego i Gospodarczego Uniwersytetu im. Pavla Jozefa Safarika w Koszycach w dniach 21-23 październik 2015 w Strbskim Plese, referat: *The institution of a national and crossborder economic mediation*.
11. III Krakowska Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. Ubezpieczenia w państwach eu-

ropejskich. Zagadnienia ekonomiczno-prawne, 26-27 listopad 2015, referat: *Dane medyczne i dane genetyczne a ocena ryzyka ubezpieczeniowego w ubezpieczeniach na życie.*

12. 2nd International Law Conference Contract Law, Consumer Law, Competition Law, 5-6 kwiecień 2016, Kraków, *Consumer protection in the light of the European Parliament and Council Regulation (EC) No 1223/2009 on cosmetic product.*

13. Ogólnopolska Konferencja Naukowa – Zjazdu Katedr Prawa Uczelni Ekonomicznych, pt. Problematyka prawna usług, 19-21 wrzesień 2016, Kołobrzeg, referat: *Usługi medyczne i usługi kosmetyczne.*

14. Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. Islam w międzynarodowej i krajowej przestrzeni prawnej, 17-18 listopad 2016, Kraków, referat: *Problematyka prawa do pochówku osoby wyznania muzułmańskiego w świetle regulacji prawa polskiego.*

15. III Białostockie Kolokwium Cywilistyczne pt. Pochodzenie dziecka a jego tożsamość, 13 styczeń 2017, Białystok, referat: *Rodzinne dobra osobiste.*

Udział w pozostałych 13 konferencjach naukowych ogólnopolskich i międzynarodowych został szczegółowo omówiony w załączniku nr 4.

IX. Osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne

W ramach zatrudnienia w Katedrze Prawa Cywilnego i Gospodarczego UEK prowadzę wykłady i ćwiczenia z przedmiotów, za które odpowiedzialna jest ta Katedra, tj. z prawa podatkowego, podatków dochodowych, podstaw prawa, prawa pracy i prawa gospodarczego, oraz dwa wykłady monograficzne (do wyboru przez studentów): *Prawne aspekty zatrudnienia i rynku pracy* oraz *Prawno-podatkowe aspekty prowadzenia działalności gospodarczej*. Od roku 2011 prowadzę także seminaria magisterskie i licencjackie.

W ramach moich obowiązków dydaktycznych pozostają również wykłady na studiach podyplomowych działających przy Katedrze Prawa Cywilnego i Gospodarczego, a także w Krakowskiej Szkole Biznesu UEK, Stowarzyszeniu Księgowych w Polsce oraz w Regionalnym Ośrodku Kształcenia Kadr przy Izbie Skarbowej w Krakowie. Są to wykłady głównie z prawa pracy, prawa podatkowego i ochrony wartości niematerialnych. Jestem współautorką programu studiów podyplomowych *Prawo pracy i prawo ubezpieczeń społecznych*, gdzie również pełnię funkcję opiekuna.

Aktywnie uczestniczę w organizacji konferencji przez KPCiG – działałam w 4 komitetach organizacyjnych tych konferencji (szczegółowy opis znajduje się w załączniku nr 4).

X. Nagrody i wyróżnienia

Za osiągnięcia naukowe otrzymałam następujące nagrody Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie:

1. W roku 2015 - nagroda Rektora UE w Krakowie pierwszego stopnia za indywidualne osiągnięcia w dziedzinie naukowej w roku 2014,

2. W roku 2015 - nagroda Rektora UE w Krakowie pierwszego stopnia za zespołowe osiągnięcia w dziedzinie naukowej w roku 2014,
3. W roku 2016 - nagroda Rektora UE w Krakowie trzeciego stopnia za indywidualne osiągnięcia w dziedzinie naukowej w roku 2015.

Za osiągnięcia dydaktyczne otrzymałam następujące nagrody Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie:

4. W roku 2013 otrzymała nagrodę Rektora UEK drugiego stopnia za zespołowe osiągnięcia w dziedzinie dydaktycznej w 2012 roku.
5. W roku 2015 otrzymała nagrodę Rektora UEK pierwszego stopnia za zespołowe osiągnięcia w dziedzinie dydaktycznej w 2014 roku.

XI. Plany naukowe

Moje najbliższe plany naukowe obejmują kontynuowanie badań związanych z szeroko pojętym obszarem ochrony dóbr osobistych zarówno osób fizycznych, jak i osób prawnych. Planuję podjąć szczegółowe badania zakresu ochrony praw jednostki w rozwijającym się z dużą dynamiką dziale tzw. medycyny spersonalizowanej oraz w sferze problematyki zagrożeń związanych z wykorzystywaniem danych genetycznych. W tym samym obszarze planuję również zająć się zagadnieniami prawa farmaceutycznego, z ukierunkowaniem na farmakologiczne terapie genetyczne. W dalszej kolejności chciałabym również opracować zbiór aktów prawnych i orzecznictwa odnoszącego się do tożsamości genetycznej człowieka. Plany te są realne wobec faktu, że jestem zatrudniona w Katedrze Prawa Cywilnego i Gospodarczego na Wydziale Finansów i Prawa UE w Krakowie, na którym od 2 lat funkcjonuje kierunek prawo, co daje pracownikom możliwości indywidualnego, naukowego rozwoju.

Kinga Michałowska